

Kad engleski nije komad torte

U prošleme broju *Hrvatskoga jezika* Kristian Lewis upoznao nas je s lažnim prijateljima. Ovdje neće biti naodmet skrenuti pozornost na to kako su oni povezani i s lektorskom praksom. Naime, pred lektore danas rijetko dolaze tekstovi autora koji poznaju samo jedan jezik. Najčešće je riječ o autorima kompetentnima u dvama jezicima ili više njih, od kojih je jedan u većini slučajeva engleski. Međutim, i kad su u pitanju osobe koje izvrsno vladaju svim jezicima koje govore i pišu, i kad su u pitanju osobe koje loše

.....
 Poznavanje stranih jezika uistinu je dvostruka oštrica. Katkad ono može pomoći u otkrivanju nemogućih konstrukcija, sintagma i riječi u hrvatskome jeziku, a katkad će vas to znanje uljuljati u lažnu sigurnost te vam omogućiti da prespavate i najljepše primjere međujezičnih sudara.

znaju strane jezike, mogu nastati problemi koji lako promaknu i iskusnim lektorima. Poznavanje stranih jezika uistinu je dvostruka oštrica. Katkad ono može pomoći u otkrivanju nemogućih konstrukcija, sintagma i riječi u hrvatskome jeziku, a katkad će vas to znanje uljuljati u lažnu sigurnost te vam omogućiti da prespavate i najljepše primjere međujezičnih sudara.

Na pisanje ovoga članka ponajprije su me motivirali prijevodi engleskih serija i filmova na hrvatskim televizijskim programima, a zatim i naše internetsko novinarstvo, koje se u prenošenju vijesti, čini se, sve češće i češće

koristi Googleovim prevoditeljem. Prirodan bi slijed i u jednome i u drugome slučaju bio da tekst najprije netko prevede, pa da se onda on da na lekturu. Vjerojatno je da ovaj drugi dio sve češće izostaje, pa su jezične pogreške česte. Nisu u pitanju samo hrvatskomu jeziku strana jezična rješenja nego i pomanjkanje osjećaja za registre i stilove (tj. osjećaj za to kad je primjereno upotrebljavati određeni izraz, u ovome slučaju prijevodno rješenje). Ovdje ću dati nekoliko primjera.

Stručnjak za čišćenje scena zločina

Nedavno sam u jednoj televizijskoj kriminalističkoj seriji uočio sintagmu *scena zločina*. Kako mi je ta sintagma zasmetala, pretražio sam internet te utvrdio da je prilično raširena (npr. rečenica *Tim iz Jeffersoniana istražuje smrt stručnjaka za čišćenje scena zločina, čije tijelo je pronađeno u čahuri koja je isplivala na obalu.*, iz koje bi se moglo zaključiti da je *stručnjak za čišćenje scena zločina* kakva posebna specijalizacija za inspicijente). Postoji, doduše, jedan kontekst u kojemu ona može biti prihvatljiva – kad se zapravo misli na *prizor zločina*, ali naši čitatelji već slute da

nije riječ o tome. Mnogo češće misli se na ono što uobičajeno poznajemo kao *mjesto zločina*, što bi bio prikladan prijevod engleske sintagme *crime scene*. Prijevod *scena zločina* jednostavno je netočan jer *scena* u hrvatskome nema značenje ‘mjesto na kojemu se što događa’, koje ima u engleskome jeziku. Najkraće rečeno, *scena* se u hrvatskome može opisati riječima kao što su *pozornica*, *prizor* ili pak ‘dio dramskoga djela u kojemu se prati tijek jednoga prizora’. Nema, naravno, prepreke da sintagma *scena zločina* dobro funkcionira u žargonu, ali mediji trebaju voditi računa o tome da se obraćaju hrvatskoj govornoj zajednici standardnim jezikom.

Ortodoksnici katolici i ortodoksnici pravoslavci

Kad na portalu uglednih novina naidete na sintagmu *Ruska ortodokсна Crkva*, samo se u čudu možete zapitati što se dogodilo s *Ruskom pravoslavnom Crkvom*. Internet je donio mnogo toga novoga, dobrog i lošega, a dobro je da se pogreške na njemu lako mogu uklanjati, pa je tako i ova uklonjena nakon što je vjerojatno netko upozorio na nju. Pridjev *ortodoksan* nalazi se u hrvatskim rječnicima te se upotrebljava u svezama poput: *ortodokсни pokret*, *ortodokсни nacionalist*, *ortodokсна struja*, *ortodokсни režim*, *ortodokсни desničari/ljevičari* i sl. Da se značenje pridjeva *ortodoksan* u hrvatskome jeziku može opisati kao ‘pravi, istinski’, pa i ‘(vjerski) zadrž, ekstremni, krajnji’, potvrđuje i činjenica da se može naići na sintagmu *ortodokсни pravoslavni vjernici* (npr. *Time su presječena vrlo oštra trvenja između ortodoksnih pravoslavničkih vjernika i muslimana oko njezine krajnje namjene*). Ta je sintagma prihvatljiva jer se njome može uputiti na određenu, ekstremniju skupinu među pravoslavicima (potvrđuje to i relativno dobro na internetu potvrđena sintagma *ortodoksnici katolici*). U primjeru *Ruska ortodokсна Crkva* upotrijebljen je pridjev *ortodoksnici* kao lažni prijatelj engleskoga pridjeva *Orthodox* te kao očita posljedica preuzimanja vijesti iz stranih izvora i nedovoljnoga poznavanja engleskoga, hrvatskoga ili obaju jezika.

ortodoksan (opisni pridjev) ‘pravi, istinski’ i ‘(vjerski) zadrž, ekstremni, krajnji’

ortodoksnici (odnosni pridjev, pogrešno uspostavljen prema engleskome *Orthodox* ‘pravoslavni’) > *pravoslavni*

Sve da bi potpisali Modrića

Osvrnut ćemo se na još jedan, u posljednje vrijeme veoma raširen primjer jezične nezgrapnosti poput ovoga u sljedećoj rečenici: *Rakitić vjeruje kako bi aktualni španjolski prvaci trebali napraviti što god treba kako bi potpisali Modrića*. Konstrukcija *potpisati* + *ime sportaša u akuzativu* donedavno nije bila moguća jer je sasvim dobro funkcionirala konstrukcija *kupiti* + *ime sportaša u akuzativu*. Obje su konstrukcije nastale metonimijom jer se potpisuje ugovor s igračem, odnosno kupuje se /

otkupljuje se njegov ugovor s drugim klubom. U pozadini je svega engleski izraz *to sign a player* (doslovno: *potpisati igrača*). Glagol *potpisati* doista ima akuzativnu rekciju, npr. *potpisati ugovor/knjigu/pristupnicu*. Ako, pak, i kažemo *potpisati igrača*, teško je takav iskaz protumačiti drukčije nego da se zapravo netko drugi potpisao u njegovo ime. Znamo da je izvornik objavljen u španjolskim novinama, a razumna je pretpostavka da naši novinari nisu prevodili sa španjolskoga. Dakle, hrvatski novinski tekst (uključujem tu i portale) o dvama hrvatskim igračima i o izjavi danoj u Španjolskoj izvješćuje tako da pogrešno prevodi iz engleskoga izvora. Iz sociolingvističkih je razloga donekle razumljivo da može postojati težnja da se o ljudima ne govori kao o predmetima koji se kupuju, ali još se sjećamo da je Milan *kupio* Bobana ili da je Hajduk *kupio* Kranjčara. Dapače, ne znamo da se to drukčije može izraziti.

lažni prijatelji

scene (eng.) 'mjesto na kojemu se što događa ili se dogodilo'	scena (hrv.) 'pozornica; prizor; dio dramskoga djela u kojemu se prati tijek jednoga prizora'
Orthodox (eng.) 'pravoslavni'	ortodoksan (hrv.) 'koji se dosljedno drži nekoga učenja/ 'uvjerenja; pravovjeren'
to sign a player (eng.) 'kupiti igrača'	potpisati igrača (hrv.) 'potpisati se umjesto igrača'

Ma ipak je to komad torte!

Sve su to problemi s kojima se lektori moraju nositi, a da pritom nemaju uvid u izvorni tekst, nego ga moraju zamišljati. Na kraju samo moramo otkriti koji engleski izraz stoji u pozadini zadnjega dijela naslova ovoga članka: *a piece of cake* (doslovno: *komad torte*). Riječ je o izrazu koji bi se kojekako mogao dobro prevesti, ali odabirem *mačji kašalj*. Ovo je samo da se ne začudite ako ovih dana naiđete na *komad torte* u našim medijima.

engleski	NE	DA
crime scene	scena zločina	mjesto zločina
Orthodox Church	Ortodokсна Crkva	Pravoslavna Crkva
to sign a player	potpisati igrača	kupiti igrača